

str. 3
MODERNIZACJA MUZEÓW

str. 5
PIOTR OGRODZKI
POŻARY ZABYTKÓW ZNÓW GROŻNE

str. 8
ELŻBIETA ROGOWSKA
POWRÓT „RAFAELA PTAKÓW”

str. 10
KRZYSZTOF PRZYLIICKI
**DZIEJE I CHARAKTER ZBIORÓW
ARTYSTYCZNYCH KUL**

str. 14
ANDRZEJ NIEWĘGŁOWSKI
SALON CHOPINA

str. 16
MONIKA KUHNKE
**DZIELA SZTUKI W DAWNEJ
AMBASADZIE ANGIELSKIEJ
W WARSZAWIE**

str. 20
IWONA DRĄG KORGA
**ZBIORY INSTYTUTU JÓZEFA
PIŁSUDSKIEGO W AMERYCE**

str. 25
MAŁGORZATA SZEŁONG
DE CEREBRI HUMANI MYSTERIO

str. 27
ROBERT PASIECZNY
**O TYM SIĘ MÓWI, CZYLI PROBLEMY
POLSKIEGO RYNKU SZTUKI**

str. 30
WOJCIECH KRUPIŃSKI
**DZIAŁANIA STRAŻY GRANICZNEJ
W OCHRONIE DZIEDZICTWA
KULTUROWEGO W 2010 R.**

str. 32
OLGIERD JAKUBOWSKI
**ROLA WOJEWÓDZKICH KONSERWA-
TORÓW W KONTROLI CZASOWEGO
WYWOZU MUZEALIÓW ZA GRANICĄ**

str. 34
JAN SKŁODOWSKI
**KROŻE – ZAPOMNIANE
„ATENY ŻMUDZKIE”**

str. 38
MARIA ROMANOWSKA-ZADROŻNA
NOWE PUBLIKACJE

str. 40
KAMIL ZEIDLER
**CO FAKTYCZNIE WYDARZYŁO SIĘ
W MUZEUM EGIPSKIM W KAIRZE**

str. 41
OPRAC. BARBARA KALETA
INTERPOL

str. 42
OPRAC. MARIA ROMANOWSKA-
ZADROŻNA
**KATALOG STRAT WOJENNYCH
1939-1945**

str. 44
OPRAC. MONIKA BARWIK
KATALOG STRAT

MODERNIZACJA MUZEÓW

Wraporcie o muzeach (*Muzea w Polsce 1989–2008. Stan, zachodzące zmiany i kierunki rozwoju muzeów w Europie oraz rekomendacje dla muzeów polskich*) przygotowanym na Kongres Kultury Polskiej w 2009 r. jego autorka, prof. Dorota Folga-Januszewska, zaproponowała nową definicję współczesnego muzeum. Według niej *Muzeum współczesne bywa stale jeszcze instytucją trwałą, musi przynosić dochody, aby przetrwać, służyć społeczeństwu i ich polityce określania tożsamości i wartości, jest dostępne publicznie także przez Internet, prowadzi badania nad świadectwami działalności człowieka i jego otoczeniem, gromadzi zbiory i symulakra, konserwuje i zabezpiecza zbiory lub nośniki, na których są one zapisane, udostępnia je i prezentuje, tworzy nowe rzeczywistości oraz wartości edukacyjne i fikcyjne, służy rozrywce.*

Takie opisanie muzeum wskazuje nie tylko nowe obszary i metody działania tej instytucji. Zgodnie z tą definicją muzeum to instytucja nader kreatywna, aktywnie kształtująca otaczającą rzeczywistość, mająca duży wpływ na społeczeństwo. Jednak by spełnić te wymogi i sprostać wyzwaniom współczesności, wiele muzeów musi zmienić nie tylko sposób działania, lecz także sposób myślenia o sobie jako instytucji kultury.

Aby wesprzeć muzea w ich drodze ku modernizacji, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego powołał z dniem 1 marca 2011 r. Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów (NIMOZ). Nowa instytucja oparta jest na strukturach działającego od ponad 20 lat Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych. Cele, jakie jej wyznaczono, znacznie poszerzają zakres działania dawnego Ośrodka. Ich realizacja wymaga w pierwszym etapie dobrego rozpoznania problematyki. Temu celowi będą służyły przygotowywane przez Instytut lub powstające pod jego patronatem raporty opisujące różne aspekty działalności muzealnej.

Opracowany w 2009 r. przez NIK raport na temat stanu bezpieczeństwa zbiorów w muzeach pomógł Ośrodkowi skorygować prowadzone w tym zakresie działania. Obecne prace będą stanowiły podstawę dla stworzenia przez Instytut wieloletniej *Strategii rozwoju muzealnictwa*, mającej na celu wspomaganie

rozwoju muzeów na wielu płaszczyznach i w różnych relacjach społecznych. Uwzględniając specyfikę poszczególnych kategorii muzeów (skansenowskie, martyrologiczne, historyczne itp.), będziemy starali się wspierać ich wewnętrzny rozwój poprzez doskonalenie kadr i organizacji pracy. Zdajemy sobie bowiem sprawę, że jedynie dobrze wewnętrznie działająca instytucja może skutecznie realizować postawione przed nią zadania.

Już w 2012 r. planujemy przejście od Muzeum Pałacu w Wilanowie programu Akademia Zarządzania Muzeum (www.wilanow-palac.pl/akademia_zarządzania_muzeum_program.html). Jest to program skierowany do muzeów wpisanych do Państwowego Rejestru Muzeów, którego efektem mają być:

- stworzenie grupy liderów muzealnych w określonych specjalizacjach,
- podjęcie budowy systemu informacji o liderach na potrzeby krajowego zasobu kadrowego w muzeach,
- stworzenie wspólnych warunków jakościowych dla rozwoju muzeów,
- zebranie i analiza informacji na temat potrzeb w zakresie podnoszenia kompetencji zarządczych i twórczych pracowników muzeów.

Współczesne muzeum nie jest jednak wyłącznie działającym wewnętrznie mechanizmem. Istotnym elementem stanowiącym jego wartość, a wręcz sens istnienia, są relacje społeczne – jego funkcjonowanie w społeczności. Dzisiejsze muzeum musi nie tylko być zauważalne przez społeczeństwo poprzez ciekawe zbiory i organizowanie wystaw, musi też być tym czynnikiem, który stymuluje jego rozwój, buduje jego tożsamość, tworzy więzi lokalne. W tym aspekcie chcielibyśmy nadać konkretny wymiar powiedzeniu, że muzeum musi wyjść do ludzi, a nie być instytucją dla wybranych. Realizacja tej misji to jednocześnie realizacja jednego z celów zapisanych w statucie Instytutu – *kształtowania świadomości społecznej w zakresie wartości i zachowania dziedzictwa kulturowego*.

Nasza misja obejmuje niemal wszystkie obszary działalności muzealnej. Jest jednak kilka sfer, które uważamy za szczególnie ważne. Do takich bez wątpienia należy eduka-

cja muzealna. Dobrze prowadzona działalność edukacyjna najsilniej wiąże muzeum ze społeczeństwem. To przez realizację programów edukacyjnych jest oceniana społeczna wartość muzeów. Dzisiejsza edukacja muzealna wychodzi daleko poza oprowadzanie po muzeum czy lekcje muzealne. W tym zakresie będziemy realizowali nie tylko własne projekty edukacyjne, ale też współpracowali ze środowiskiem edukatorów muzealnych oraz wszystkimi osobami i instytucjami, których wiedza i doświadczenie są przydatne na tym polu.

Realizując cele statutowe, w tym *wyznaczanie i upowszechnianie standardów w zakresie muzealnictwa i ochrony zbiorów*, Instytut będzie wiodącą instytucją wspierającą digitalizację w muzeach. To zadanie pojmujemy dwojako – jako cyfryzację zbiorów oraz udostępnienie ich w Internecie. Digitalizacja i Internet dla wielu osób są najbardziej wyrazistymi wyznacznikami nowoczesności. Jeżeli czegoś nie znajdujemy w Internecie, to temat taki uważany jest za nieistniejący. Taki schemat myślowy jest dość powszechny. Chcielibyśmy więc, by polskie muzea i ich zbiory zaistniały w internetowym obiegu. Aby tak się stało, będziemy analizowali najważniejsze rozwiązania i promowali dobre wzorce. Digitalizację rozumiemy jako poszerzenie informacji o zbiorach, jako zachętę do bezpośredniego kontaktu z nimi. Nasze działania w tym zakresie będą prowadzone w ramach Wieloletniego Programu Rządowego Kultura + (http://bip.mkidn.gov.pl/media/docs/inne_dok/WPR_KULTURA_projekt_20100318.pdf).

Dużym wyzwaniem stojącym przed NIMOZ jest podjęcie działań w sferze ochrony konserwatorskiej muzealiów, polegających m.in. na przygotowaniu standardów oceny stanu zachowania muzealiów, stworzeniu bazy konserwatorów muzealnych i norm opisu prac konserwatorskich. Zajmiemy się też sferą organizacji wystaw, opracowując pewne uniwersalne procedury.

Zgodnie ze statutem Instytut będzie prowadził także konkursy w zakresie muzealnictwa, przede wszystkim konkurs „Sybilla” (od 2012 r.), wspomagał badania w zakresie proveniencji muzealiów,

prowadził programy własne i programy powierzone przez Ministra, gromadził i udostępniał wiedzę na temat muzeów. Istotnym aspektem naszej działalności będzie sfera prawna muzealnictwa. Nie tylko będziemy analizowali i opiniowali dla muzeów budzące wątpliwości zapisy różnych aktów prawnych, będziemy także wspierali tworzenie nowych.

Jedną z nalieźniejszych prac będzie dokończenie zainicjowanego przez MKiDN raportu dotyczącego nowelizacji ustawy o muzeach.

Instytut będzie służył pomocą przy wskazywaniu źródeł finansowania, udzielał wsparcia merytorycznego i prawnego przy staraniach o fundusze na działalność muzeów.

Działalność Instytutu skierowana jest nie tylko do muzeów, ale do wszystkich zainteresowanych sprawami muzealnictwa i kultury. Chcemy stać się forum wymiany myśli i doświadczeń również dla przedstawicieli świata nauki, sztuki, biznesu, którzy postrzegają muzea jako instytucje o ogromnym potencjale twórczym, mające znaczny wpływ na przemiany społeczne. W tym zakresie naszymi partnerami będą także wszelkiego rodzaju instytucje samorządowe, na współpracę z którymi bardzo liczymy.

Nadal aktualna w naszych działaniach jest oczywiście sprawa bezpieczeństwa zbiorów. W tym zakresie możemy pochwalić się dużymi osiągnięciami. Ponad 20 lat działalności OOZP to setki szkoleń, seminariów i konferencji kształcących muzealną ochronę, uświadamiających posiadaczy zabytków. To tysiące konsultacji i setki zabezpieczonych obiektów muzealnych i sakralnych. Ta działalność będzie kontynuowana, podobnie jak prace związane z koordynacją wydawania pozwoleń na wywóz zabytków za granicę. Widzimy jednak konieczność rozszerzenia naszej aktywności na tym polu, choćby o szkolenia dla architektów projektujących muzea. Wprowadzenie w tym zakresie pewnych norm czy standardowych działań wydaje się nader pożądane.

Pytanie, jakie należałoby w tym momencie zadać to: jakimi siłami i jakimi metodami Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów będzie realizował swoją misję. Instytut to insty-

tucja niewielka, zaledwie kilkunastu merytorycznych pracowników. Dlatego jesteśmy nastawieni na współpracę ze wszystkimi fachowymi siłami związanymi z muzealnictwem. Tworzymy grupy eksperckie, zespoły doradcze i robocze, których członkami są zarówno muzealnicy, jak i naukowcy z uczelni i instytutów badawczych, prawnicy i eksperci samorządowi. Naszym bezpośrednim zapleczem będzie Rada Programowa Instytutu złożona z osób od lat zaangażowanych w rozwój muzealnictwa.

Nasze zadania będziemy realizowali poprzez tworzenie nowoczesnego zintegrowanego systemu informacji o muzealnictwie i zbiorach. Nowoczesny świat posługuje się na co dzień różnymi normami i standardami – sprawdzonymi wzorcami, których wdrożenie znacznie skraca drogę do osiągnięcia celu. Stosując je, oszczędza się lata poszukiwań właściwych rozwiązań i nieudanych doświadczeń. Opracujemy „podręczniki” dobrych praktyk, bazy danych z zakresu muzealnictwa. Całą naszą wiedzę będziemy chcieli się dzielić ze wszystkimi zainteresowanymi. Nie zrezygnujemy jednak z tradycyjnych form działalności, jak szkolenia, seminaria i konferencje oraz wydawanie książek i czasopism (kwartalnik „Cenne, Bezcenne/Utraczone” i rocznik „Muzealnictwo”). Chcemy być obecni poprzez różne działania, o czym będziemy informowali na naszej stronie www.nimoz.pl.

Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów jest odpowiedzią na zapotrzebowanie zgłaszane od lat przez środowisko muzealne o powołanie instytutu muzealnego, który mógłby wesprzeć polskie muzea i zachodzące w nich procesy przemian. Apelowaliśmy już o to prof. Andrzej Rottermund na pamiętnym, przerwany wprowadzeniem stanu wojennego, Kongresie Kultury Polskiej w 1981 r. Instytut powstał. Samo jego powstanie nie rozwiąże jednak wszystkich problemów muzealnictwa i nie zastąpi „polityki” kulturalnej państwa wobec muzeów. Powstanie Instytutu jest szansą na wypracowanie takiej polityki w sensie strategicznym. Szansą, której wykorzystanie zależy zarówno od Instytutu, jak również od samych muzeów i ich organizatorów. ■